

Dialogens kraft

Folkhälsans
föreningsrunda
2018–2019

Innehåll

Förord	3
Inledning	4
Bakgrund	5
Föreningarnas utveckling i siffror från 2003 framåt	6
Regelbundna föreningsrundor	9
Föreningsrundan 2018–2019	10
Slutsatser från Föreningsrundan 2018–2019	16

November 2019

Arbetsgrupp: Saskia Halminen, Malin Ström, Alexandra Walk-Liljeroos,
Anna Vilminko, Anna Litonius, Fredrik von Koskull

Förord

I snart 100 år har Folkhälsan verkat för hälsa och livskvalitet. Redan från början har organisationen kombinerat professionellt arbete med medborgaraktivitet. En av de första åtgärderna var att starta lokalföreningar på svenskspråkiga och tvåspråkiga orter. Fortfarande är lokalföreningarna en av Folkhälsanorganisationens mest betydelsefulla styrkor, föreningarna ger en förankring i vardagen, har nödvändig lokalkännedom, engagerar människor för hälsofrämjande och bidrar med stort kunnande och erfarenhet. Under årtionden har Folkhälsan anpassat verksamheten till samhällsförändringar och inriktat arbetet på väsentliga frågor. Verksamhetsformerna och arbetsmetoderna har konstant utvecklats och bör utvecklas också i fortsättningen.

Föreningsrundan 2018–2019, med besök till lokalföreningarnas styrelser, gjordes utgående från en dialogduk, vilket inbjöd till samtal och reflektion. Responsen från föreningarna har varit mycket positiv. Det upplevdes som viktigt att stanna upp och resonera kring Folkhälsans syfte, vår vision för det hälsofrämjande arbetet och hur föreningens egen verksamhet bidrar till detta. Diskussionerna vid lokalföreningarnas styrelsemöten handlar oftast om praktiska frågor – det upplevdes givande och uppmuntrande att märka hur den egna verksamheten bidrar till gemensamma mål och utgör en del av ett större sammanhang.

Frivilligverksamhet och föreningar är en väsentlig del av vårt nordiska välfärdssamhälle. Det finns ca 106 000 föreningar i Finland. Enligt Medborgararenan rf har hälften av befolkningen i Finland gjort frivilliga insatser under det senaste året och 42 procent under senaste månad, i genomsnitt 15 timmar per månad. Det vanligaste sättet att engagera sig är att man blir tillfrågad. Många av dem som inte är med i en förening uppger att ingen frågat dem. På den punkten kan vi säkert bli bättre också på Folkhälsan. Ett viktigt mål med verksamheten är att öka gemenskap, vara inkluderande och minska utanförskap.

I samhällsdiskussionen finns en oro över föreningarnas och frivilligverksamhetens framtid. Också här förändras förväntningarna, behoven och intresset. Vi kan konstatera att Folkhälsan har livskraftiga föreningar som har anpassat sin verksamhet till lokala behov och förutsättningar. Alltid är det inte lätt att hitta personer som är villiga att åta sig ansvarsfulla uppdrag, men uppföljningen visar att det kontinuerligt sker en förnyelse i styrelserna.

Det är väsentligt att Folkhälsans förbund kontinuerligt utvecklar förutsättningarna för frivilligverksamhet genom att lyssna in föreningarnas behov och synpunkter. Vi fortsätter med gemensamma regionala träffar, föreningsbesök, utbildningar, kurser och personliga möten. Och använder oss också allt mer av interaktivitet på webben och i sociala medier.

I dagens samhälle behövs mer gemenskap, tillit, engagemang framtidstro och samarbete för att människor ska må bra. Folkhälsanföreningarna har ett stort och betydelsefullt uppdrag.

Stort tack till alla föreningars styrelser för det fina arbetet ni gör och de fina dialogerna under föreningsrundan! Vi ser fram emot att tillsammans fortsätta arbeta för hälsa, livskvalitet och gemenskap.

November 2019
Viveca Hagmark
Förbundsdirektör

Inledning

Folkhälsan har 99 lokalföreningar: 36 i Nyland, 13 i Åboland, 16 på Åland och 34 i Österbotten. Alla föreningar är medlemmar i en av de fyra landskapsföreningarna, som i sin tur är medlemmar i Folkhälsans förbund.

De äldsta Folkhälsanföreningarna grundades samma år som Samfundet Folkhälsan år 1921. Sedan dess har föreningarna bland annat arrangerat simskolor, upprätthållit daghem och eftisar samt arrangerat hälsofrämjande verksamheter för personer i alla åldrar. Listan kan göras hur lång som helst över vad allt föreningar har gjort och fortfarande gör. Allt sedan början har utgångspunkten varit att föreningarna ordnar verksamhet utgående från den ändamålsparagraf som fastställdes i samband med grundandet av Folkhälsan:

”Samfundet Folkhälsan har i uppdrag att verka för folkhälsans främjande i svenska Finland dels genom allsidig vetenskaplig undersökning av befolkningens andliga och kroppsliga hälsa, dels genom praktiska åtgärder, ägnade att gynnsamt inverka på denna.”

Verksamhetens karaktär och samhällsbehoven har ändrat under åren men fortfarande engagerar och intresserar Folkhälsanföreningarna aktiva i alla åldrar som lokalt vill arbeta för hälsa, livskvalitet och gemenskap.

Under en intensiv period mötte vi så gott som alla våra aktiva lokalföreningar och samlades till en dialog om vår värdegrund, vårt uppdrag och vår vision. Det här är fjärde gången Folkhälsans förbund gjorde en systematisk och samordnad besöksrunda till alla lokalföreningar. Denna gång valde vi att ändra på upplägget, och möttes för att lyssna in de goda samtal och dialoger som förs i föreningars styrelser i Svenskfinland och på Åland. Resultatet är samlat i denna rapport som ger en inblick i det otroligt fina frivilligarbete som sker varje dag i närmiljön.

Bakgrund

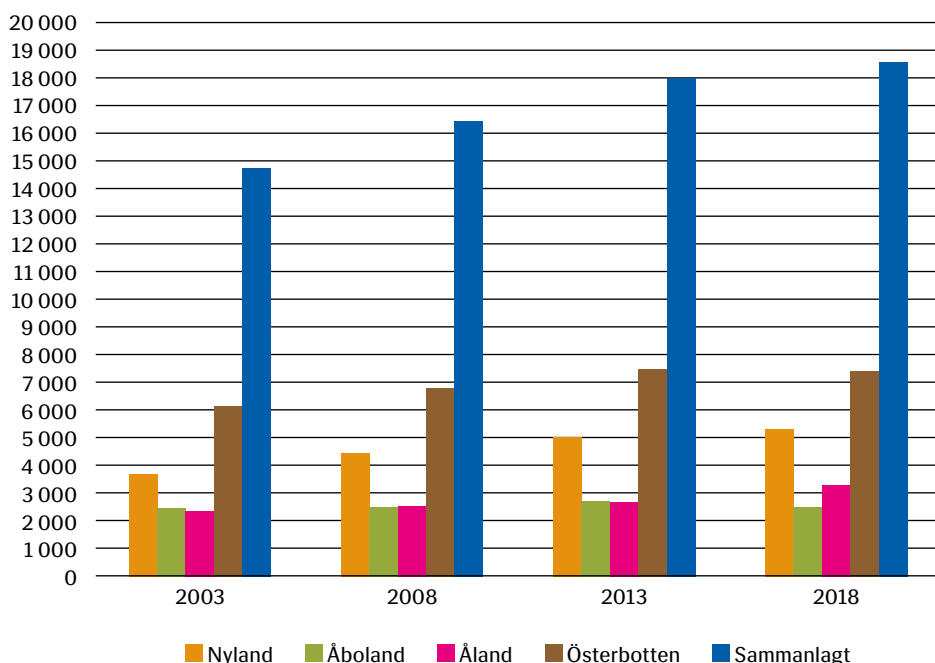
Samfundet Folkhälsan grundades 1921 och snabbt därefter grundades lokala Folkhälsanföreningar vars syfte var att lokalt arbeta för folkhälsan. Största delen av de fortfarande aktiva Folkhälsanföreningarna grundades redan under första halvan av 1900-talet. Den yngsta föreningen är Folkhälsan i Lahtis som grundades 2013. På 2000-talet har några föreningar i Nyland och en i Åboland avslutat sin verksamhet.

■ Tidpunkt för när Folkhälsans lokalföreningar har grundats landskapsvis

	Nyland	Åboland	Åland	Österbotten	Totalt
1920-talet	7		1	16	24
1930-talet	10	7	8	8	33
1940-talet	3	1	6	9	19
1950-talet	1	2	1	1	5
1960-talet		1			1
1970-talet	1				1
1980-talet	7				7
1990-talet	3	2			5
2000-talet	3				3
2010-talet	1				1
Sammanlagt	36	13	16	34	99

Föreningarnas utveckling i siffror från 2003 framåt

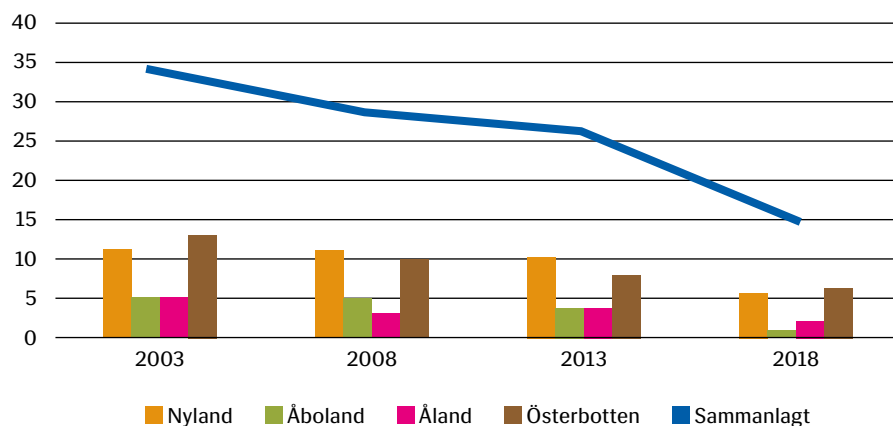
■ 1) Antal medlemmar per landskap och totalt 2003–2018

Antalet medlemmar i Folkhälsans lokalföreningar har långsamt men stadigt ökat med ca 300 medlemmar per år från 2010 framåt. Endast ett år, 2012, minskade antalet medlemmar med 133. Antalet nya medlemmar årligen har varierat från 1 087 personer (2018) till 2 153 personer (2011) och antalet utskrivna från 835 personer (2018) till 1 878 personer (2011). Av alla år från 2010 till 2018 visade 2018 det lägsta antalet nya medlemmar (1 087 personer), men det året var också antalet utskrivna lägst (835 personer).

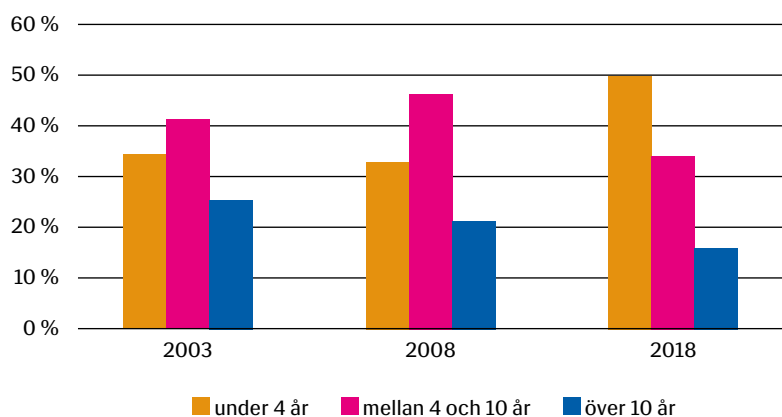
I samband med ibruktagande av ett nytt medlemsregisterprogram, Kilta, i juni 2017 blev medlemsregistret också ”städat” ordentligt (alla föreningar uppmanades att noggrant gå igenom sina uppgifter). I det nuvarande programmet köper vi av Posten en uppdateringstjänst som veckovis uppdaterar både ändrade adresser och plockar bort avlidna medlemmar. Vad gäller medlemsregistret så är målet inte att ha möjligast många medlemmar i registret utan att ha så korrekta och uppdaterade uppgifter som möjligt.

■ 2) Antal lokalföreningar med fast anställd personal 2004–2018

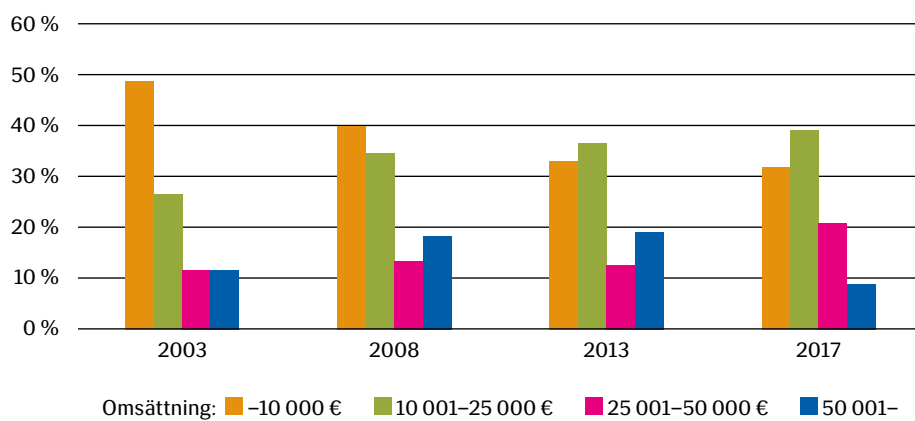
Antalet lokalföreningar med fast anställd personal har minskat under hela 2000-talet. Största orsaken till denna minskning är att flera lokalföreningar som har drivit ett eftis eller daghem i egen regi har gett över verksamheten antingen till Folkhälsan Vålfärd Ab eller till kommunen. År 2004 hade vi sammanlagt 34 föreningar som hade fast anställd personal och år 2018 var motsvarande siffra bara 13.

■ 3) Antal år styrelsemedlemmarna har varit aktiva

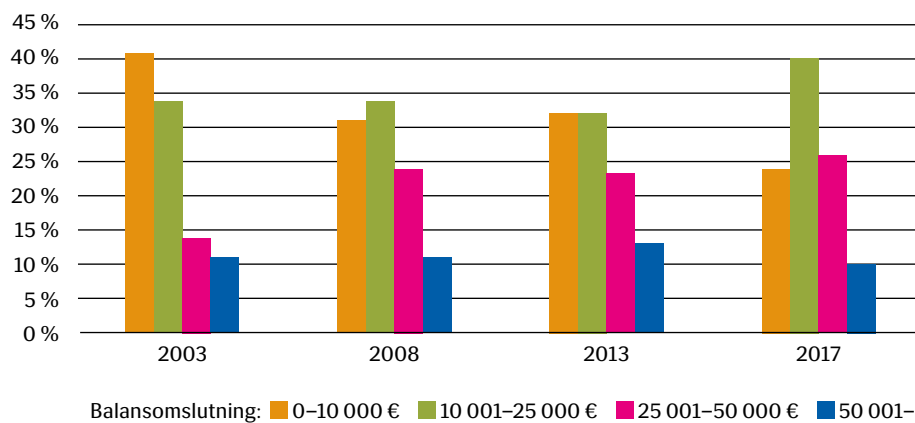

Det har skett en skiftning i tidsperioden som medlemmar är beredda att binda sig till ett styrelseuppdrag. I nuläget har ca hälften av alla förtroendevalda i lokalföreningarna suttit med mindre än 4 år. Den ökade andelen i gruppen ”under 4 år” torde delvis bero på att färre styrelseledamöter stannar kvar 4–10 år. I många föreningar har det nyligen skett en förnyelse i styrelsen, vilken bidrar till att antalet styrelsemedlemmar som har varit aktiva under fyra år just nu är hög.

■ 4) Föreningarnas omsättning 2003–2017

■ 5) Föreningarnas balansomslutning 2003–2017

■ Lokalföreningarnas ekonomi

Föreningarna har över lag en stabil ekonomi. Antalet föreningar med en omsättning på över 50 000 €/år har minskat som en naturlig följd av att antalet föreningar som driver eftis eller daghem också har minskat. Ekonomin har oftast behandlats endast marginellt under föreningsrundans besök, förutom att en del har lyft fram fördelen med ansökningsmöjligheten om verksamhetsbidrag från Folkhälsans förbund. Tack vare bidraget kan vissa föreningar lägga mindre tid på att lösa finansieringen och kan i stället koncentrera sig på själva verksamheten.

År 2017 kom 3,6 % (139 281 €) av föreningarnas intäkter från medlemsavgifter. Medlemsavgifternas andel av de totala intäkterna har varit svagt stigande från 2010 då andelen var 2,5 % (111 165 €). Från och med år 2017 kan föreningarna sköta faktureringen av medlemsavgifterna centralt via medlemsregistret Kilta, vilket avsevärt minskat arbetsbördan i föreningen. Detta gör det också mycket enkelt för föreningarna att följa med huruvida medlemsavgifterna blivit betalade.

Förbundet delar årligen ut sammanlagt kring 310 000 € i understöd till föreningarna. Av denna summa går största delen till föreningarna på fastlandet eftersom de åländska föreningarna får bidrag från PAF. Hur stor del av föreningarnas intäkter som kommer från Förbundet varierar väldigt mycket. En del föreningarna har en omfattande kursverksamhet eller serviceproduktion (t.ex. daghem) och för dessa föreningar är understödet inte av så stor betydelse. För en del föreningar är understödet däremot direkt avgörande för om de överhuvudtaget kan ordna någon verksamhet.

Drygt 40 av föreningarna använder bokföringsprogrammet Briox (tidigare FortNox), som Folkhälsan avgiftsfritt erbjuder föreningarna.

Regelbundna föreningsrundor

Sedan 2004 har alla föreningarna systematiskt besökts vart fjärde till femte år av Folkhälsans förbund. Upplägget för träffarna har varit det samma oberoende av i vilket landskap föreningen finns eller vem som besökt föreningen. Den första besöksrundan som gjordes fungerade mera som en kartläggning av Folkhälsans föreningsfält och resulterade i rapporten I vått och torrt – engagerade medlemmar, en värdefull rapport som visade var våra föreningar stod verksamhetsmässigt. Under besöket samlades basdata om föreningarna in: uppgifter om styrelsemedlemmar, styrelsearbetet, anställda, friskvårdscentral samt försäljning och uthyrning av produkter bokfördes.

Den första kartläggningen upplevdes som positiv och följdes upp av en ny kartläggning med ungefär samma koncept som år 2007. Medlemsvärningen var en fråga som diskuterades vid alla besök. Efter besöken kom medlemsvärningskampanjen Tänd på hälsa i gång i april 2009. Frågorna som ställdes under besöken besvarades till en del genast, andra frågor krävde mer arbete. Som ett resultat av kartläggningen gjordes en handlingsplan för det fortsatta arbetet med föreningarna.

Inför år 2013 blev kartläggningen en ny besöksrunda till våra föreningar. Stommen i besöken var kvar, två personer från Folkhälsans förbund besökte lokalföreningarna under perioden september 2013 till januari 2014. Även denna besöksrunda utgjordes av givande samtal och hjärtligt mottagande i lokalföreningarna. I rapporten Folkhälsanföreningarna – fortfarande nyfikna. Föreningsrundan 2013 skrevs att man ser fram emot en ny föreningsrunda om 3–4 år, men före det finns det många andra tillfällen till goda möten.

■ Kraftig utveckling

När planeringen startade år 2017 med sikte på följande föreningsrunda, upplevde vi att föreningsverksamheten utvecklats kraftigt sedan vi började göra dessa systematiska besök år 2003. Från början hade vi samlat in information om föreningarna, dels sådan som redan fanns i vårt medlemsregister och i de verksamhetsberättelser som skickats till oss årligen, men också allmän information kring föreningarnas försäljning och uthyrning av produkter såsom bilbarnstolar, flytvästar mm.

I dag får vi mycket information bl.a. i de bidragsredovisningar som föreningarna skickar till oss och vi har en fortlöpande dialog via alla kommunikationskanaler som numera står till buds, något som vi inte har haft tidigare. Eftersom vi på Folkhälsans förbund kände att vi fått ut mycket av de tidigare föreningsbesöken, väcktes frågan om hur våra föreningar upplevt besöken och om vi kunde förändra upplägget så att både föreningarna och Folkhälsans förbundet skulle få maximal utdelning av föreningsrundan.

Föreningsrundan 2018–2019

Besöken genomfördes under drygt ett år, det första besöket ägde rum i april 2018 och det sista i maj 2019. Under våra besök träffade vi sammanlagt 549 lokalföreningsaktiva, varav 507 kvinnor och 42 män, i 94 föreningar. Från Folkhälsans förbund deltog sammanlagt 25 personer i besöken.

■ Diskussion med hjälp av dialogduk

Inom Folkhälsan togs de första dialogdukarna i bruk i samband med skolornas antimobbningsprojekt. Dukarna är ett effektivt sätt att involvera alla deltagare i en diskussion och det är enkelt att lyfta upp olika frågor samt diskutera kring dem.

På ett organisationssekreterarmöte kläcktes idén att göra en egen dialogduk som tar upp föreningsverksamheten och som kan stöde en diskussion om vår värdegrund, vårt ändamål, vår vision och framförallt om vad som gör föreningen till en Folkhälsanförening. Dialogduken för föreningar blev temat för föreningsrundan 2018–2019.

Dialogduken tog upp följande ämnen:

1. Dialog är att tänka tillsammans

Vi kommer överens om gemensamma spelregler som gäller medan vi arbetar med dialogduken. Det här hjälper oss att föra bra samtal.

- Hur vill du att miljön ska vara för att du ska känna att du kan tala fritt?
- Hur mycket tid har vi?

2. Varför valde jag att engagera mig?

- Varför jag valt att engagera mig i föreningens verksamhet?
- Vilket var mitt första intryck?
- Vad är det bästa med Folkhälsan?

3. Vår egen värdegrund

Vi listar och funderar över vilka värdeord vi vill att ska ligga som grund för verksamheten. Vi definierar också vad orden i praktiken betyder för oss.

4. Hur vill vi bli omtalade om några år?

Nu fyller vi i pratbubblorna med uttalanden som vi önskar höra om föreningen. Om vi blir omtalade på det här sättet, vilka effekter kan det få för vår förening?

5 A. Folkhälsans värdegrund

Vilka tankar väcker orden kompetens, omsorg och engagemang?

5 B. Vart vill vi komma?

Vilka tankar väcker Folkhälsans förbunds vision?

6. Exempel från verksamheten

Vi berättar om en situation/händelse då jag upplevde att jag/vi inom föreningens verksamhet levde upp till våra värdeord kompetens, engagemang och omsorg.

7. Nästa steg – konkreta handlingar

Vi har påbörjat arbetet med föreningens verksamhetsplan. Nu ska vi ta fram en plan för det fortsatta konkreta arbetet med verksamhetsplanen. Skriv ner en lista, använd underlaget på baksidan av dialogduken.

- a) vad bör vi göra (initiativ/aktiviteter)
- b) hur ska vi göra det
- c) vem/vilka ansvarar
- d) tidsplan och uppföljning.

8. Avslutande reflektion

Vi går gruppen runt och berättar hur vi tycker att arbetet och samtalen med dialogduken fungerat.

Observationsprotokoll

Under besöket skrevs ett observationsprotokoll. De personer som besökte föreningen kom sinsemellan överens om en arbetsfördelning, där den ena hade huvudansvaret för att leda diskussionen och följa tiden, medan den andra antecknade diskussionen. Protokollet fördes för hand, så att ingen skärm fanns på plats för att distrahera deltagare eller fungera som en "vägg" mellan deltagarna och besökarna. Observationsprotokollens syfte var att dokumentera det som sades, men framförallt att fånga upp de nyanser och de insikter som väcktes under dialogen. Denna rapport baserar sig till stor del på det som dokumenterats i observationsprotokollen.

■ Hur har du kommit med i verksamheten?

Den övergripande majoriteten av de föreningsaktiva har kommit med i verksamheten för att någon annan frågat dem. Det kan vara en vän, grannen, svärmor, syster eller vem som helst. Flera använde också uttryck som att de blivit ”medlurade” av någon. Oberoende av metod tycks detta vara det effektivaste sättet att hitta nya aktiva. Det är också många som lyfter fram att de ”ärvt” posten eller att ”den går i familjen”.

Många lyfter också upp den sociala delen av föreningsengagemanget. Man har blivit god vän med de andra aktiva, och mötet är ett regelbundet återkommande socialt sammanhang. Även om man har en föredragningslista och ärenden att behandla blir det också många goda skratt mellan varven och många gör mötet trivsamt genom att samlas hemma hos någon och bjuda på mat eller mellanmål. För många representerar mötet också egen tid: det är en hobby som man valt åt sig själv, där man gör sådant som är betydelsefullt för en själv och inte på uppmaning av någon annan.

Att komma med via någon verksamhet är också vanligt. Det kanske börjar med att barnen går i simskolan och så småningom vill föräldrarna också bidra med att ordna verksamhet. Familjecafé är också en verksamhet som fungerar som en inkörsport för många, som förstås också många andra verksamheter.

Det är viktigt att verksamheten är lokal. Många vill uttryckligen ordna något i sin egen närmiljö för att det ska finnas möjligheter och verksamheter lokalt och att familjerna inte behöver åka någon annanstans. Man vill också se till att det finns mångsidig verksamhet för medlemmar i alla åldrar. För många är det särskilt viktigt att ordna betydelsefull verksamhet för barnen. En annan aspekt är det svenska språket, man vill se till att det finns svenska rum och möjligheter för verksamheter på svenska lokalt. Detta är särskilt viktigt i språköarna, t.ex. i Hyvinge och Reso.

Många styrelser är en väldigt homogen grupp. Så gott som alla föreningar betonade vikten av att verksamheten ska vara och är öppen för alla, vem som helst är välkommen med i verksamheten och man skulle gärna få i nya aktiva i styrelsen och verksamheten. Många upplevde dock det som utmanande att få ut sitt budskap och nå dem som inte tidigare varit bekanta med Folkhälsan och upplevde att de trots försök inte lyckats med det.

■ Vad är bra med Folkhälsan?

Att vara en del av Folkhälsan innebär att tillhöra en stor trygg gemenskap. Medlemmarna upplever att värdegrunden är gemensam, och de har något att falla tillbaka på när de funderar på syftet av verksamheten. Folkhälsans värderingar tilltalar dem, och det är en fördel att vara en del av ett stort varumärke. De tycker att det är bra att organisationens verksamhet är så mångsidig och målgruppen är så bred, allt från föräldraförberedelsekurser och babysim till motionsgrupper och äldreomsorg. I alla regioner framhöll man vikten av att erbjuda verksamhet på svenska och även vara en ambassadör för det svenska i Finland.

I Österbotten lyfte föreningarna också upp simskolan på denna punkt, men inte i de andra landskapen. Det korrelerar inte med att föreningarna i de övriga landskapen skulle tycka att deras egen simskola inte är bra, utan de har lyft upp den under andra punkter och under denna diskussion fokuserat på Folkhälsan i allmänhet.

Föreningarna identifierade även att det att de tillhör en större helhet har konsekvenser för den egna verksamheten. De skandaler som inträffat inom social och hälsovårdsbranschen hade tydligt även väckt en diskussion hos föreningarna och många konstaterade att en skandal inom Folkhälsan gruppen kunde ha följder för föreningen. Några föreningar lyfte även upp att de fått höra kommentarer som att "Folkhälsan har ju pengar" i samband med ansökningar eller samarbeten. Det är alltså både en fördel och nackdel att Folkhälsan utåt upplevs som en organisation och det är inte klart för alla att föreningarna är självständiga egna juridiska enheter.

■ Vilka verksamheter lyfts fram?

En av de verksamhetsformer som funnits med i Folkhälsans verksamhet sedan starten är simskolan. De första åren som simskolan ordnades handlade det om simundervisning där torrsim var ett inslag i undervisningen och många gånger kunde inte ens läraren simma. Med åren har kraven blivit hårdare och i dag får barnen i Folkhälsans simskola en högklassig simundervisning av välutbildade simlärare.

Folkhälsanföreningarna finns längs kusten och på många orter finns dessutom en å som går genom byn. Att ordna simskola har varit något som föreningarna har satsat på genom åren "vem skulle lära våra barn simma om inte Folkhälsans simskola fanns". En del av de barn som nuförtiden går i Folkhälsans simskola kan vara tredje generationen i familjen som går där, däremot vet kanske inte den äldre generationen vem som arrangerade den simskola som de gick i när de växte upp, men simskola har de gått i.

Det är därför inte förvånande att föreningarna lyfter upp simskola som den verksamhet som de profilerar sig via. På de mindre orterna har föreningarna inte alltid så omfattande verksamhet, men simskola ordnar de vanligtvis. Även under svackor i föreningens verksamhet har föreningsaktiva ordnat simskola, eftersom de varit så måna om att fortsättningsvis kunna erbjuda simskola åt ortens barn. Simskolan är så mycket mer än att lära sig simma och ta simmärken, där har man träffat kompisar, skapat nya vänskapsband mellan den bofasta befolkningen och sommargäster, man har lekt, varit ute och för många har simskolan varit en viktig del av sommarlovet. När barnen före sommarlovet ombeds räkna upp vad de ska göra på sommaren är Folkhälsans simskola en viktig del i deras sommarplaner.

För många har simskolan också varit det första sommarjobbet, antingen som simlärare eller som lekledare. Under årens lopp har Folkhälsan sysselsatt många ungdomar i Svenskfinland genom simskolan. Intressant är också att se att engagemanget för Folkhälsan för många har bottnat i ett simlärarjobb och att de på det sättet kommit med i föreningen några år senare och även blivit simombud. Simskolan har alltså varit en viktig inkörsport för engagemanget inom Folkhälsan.

Simskolor arrangeras vid strand under somrarna och under höst-vinter-vår i simhallar. Oftast ordnas sommarsimskolorna med 10 på varandra följande dagar medan hallsimskolorna sträcker sig över en längre tidsperiod. Lokalföreningarna arrangerar simskolor utgående från om det finns strand och/eller simhall att tillgå men också utgående från vad familjerna prioriterar där båda alternativen är möjliga. Sommarsimskolorna har en stor betydelse för barns simkunnet. År 2018 ordnades 162 sommarsimskolor (164 år 2017). Tack vare simskolorna fick också många unga jobba som simlärare och lekledare.

■ Antal barn i sommarsimskola, enligt region och år

	År 2015	År 2016	År 2017	År 2018
Nyland	760	993	692	712
Åboland	549	482	462	505
Åland	806	759	708	704
Österbotten	2 938	2 977	2 829	3 101
Totalsumma	5 053	5 211	4 691	5 022

Lokalföreningarna ordnar också simskolor i simhall. Uppföljningen är inte riktigt lika exakt som från sommarsimskolorna – vi räknar med att ha 1 700 barn i Folkhälsans hallsimskolor på fastlandet. På Åland har Folkhälsan året runt en aktiv simundervisning och samarbete skolor, i skolsimmet deltog 124 klasser. Det handlar alltså om ca 8 500 barn som under 2018 fått simundervisning i Folkhälsans regi.

När människor ombeds nämna vad de förknippar med Folkhälsan är ”simskola” och ”Majblomman” det som oftast nämns. Av tradition har många föreningar sålt både Majblommor och Luciamärken, men väldigt få nämner själva märkesförsäljningen som något som de profilerar sig via. Tidigare hade märkesförsäljningen större betydelse för både barnen som sålde märkena och för föreningen. För många var kanske försäljningen av Majblomman de första egna slantarna som förtjänades. I dagens läge har försäljarna blivit allt yngre och det kan kännas otryggt för föräldrarna att låta barnen som går på de lägsta skolklasserna att gå och omkring med kontanta medel vid försäljningen. Dessutom råkar försäljarna ut för fler köpare som inte har kontanter på sig. Och ser man på föreningarnas ekonomi som helhet, så är det allt färre föreningar där märkesförsäljningen har större betydelse för deras ekonomi.

År 2018 sålde föreningarna 26 200 majblomsmärken (både nålar och pins), då det år 2008 såldes drygt 56 000 majblomsmärken. År 2018 såldes 15 900 luciamärken, då det år 2008 såldes närmare 34 000 märken.

Många av föreningarna lyfter fram bredden på den verksamhet som de ordnar, det är allt från babysim, olika verksamheter för barn, ungdomar, vuxna och äldre, daghem, eftis och så vidare. Verksamheten som ryms inom ramen för föreningarna är väldigt mångsidig. Enligt många är det bästa med Folkhälsan att så mycket verksamhet ryms inom Folkhälsans ramar och att föreningen får ordna den verksamhet de vill. Olika former av aktiviteter i naturen verkar bli allt mer populära. Intresset för att ordna verksamhet för äldre har också ökat. Flera föreningar, särskilt i glesbygden, funderar på bästa sättet att organisera aktiviteter för ungdomar.

Många gånger avspeglar sig åldern bland styrelsemedlemmarna verksamheten i föreningen. Det är helt enkelt lättast att ordna verksamhet för den åldersgrupp man själv representerar, eller har barn eller föräldrar i. Prova på-verksamheter är också något som föreningarna lyfter fram, de är väldigt ivriga på att lyfta upp sådant som är nytt och intressant, så att deras medlemmar har möjlighet att pröva på olika verksamheter.

I Åboland står 8 föreningar av 13 för den lokala Lucian på orten. Därför är det säkert naturligt att de åboländska föreningarna lyfte upp Lucia som en verksamhet som de profilerar sig via.

De ser Lucia som en viktig tradition, som de vill (och måste) föra vidare. Lucia innebär ofta mycket jobb och det kräver mycket tid, men föreningarna känner också utifrån, från sitt när-samhälle, en förväntan på att Lucia SKA ordnas.

■ Hur vill vi bli omtalade?

När de föreningsaktiva får lyfta upp hur de vill bli omtalade, nämner de att:

- De vill att föreningen upplevs som en pålitlig och seriös aktör. Både medlemmar och potentiella medlemmar ska uppleva att Folkhälsan är en pålitlig organisation, både som arbetsgivare, men också som arrangör av olika evenemang och kurser, samt i den fortlöpande verksamheten, t.ex. eftis.
- Folk ska veta att föreningens ledare är utbildade, de ska inspirerar deltagare och involvera dem i verksamheten.
- Föreningarna vill bli ihågkomna för mer än bara simskolan, som det kanske har varit tidigare och delvis ännu är.
- Föreningarna vill bli omtalade för att ordna en mångsidig verksamhet för alla åldersgrupper.
- Alla ska känna sig välkomna med i föreningens verksamhet, många föreningar tänker speciellt på prisnivån på kursverksamheten när de önskar att alla ska kunna ta del av deras verksamhet.
- Allmänheten ska tycka att det är roligt att vara med på någonting som Folkhälsan ordnar. Det ska vara bra stämning under själva evenemangen och det ska synas utåt att de föreningsaktiva har roligt tillsammans.

Föreningarna upplever att de skulle få fler medlemmar och fler deltagare i olika evenemang om de blir omtalade som ovan. Det skulle i bästa fall leda till att de får frågan: ryms vi med?

När det gäller samarbete med andra föreningar, såväl andra Folkhälsanföreningar inom samma kommun eller närliggande kommuner som andra föreningar, finns det regionala skillnader. I Österbotten ordnar föreningarna många evenemang tillsammans med andra Folkhälsanföreningar som är verksamma på samma ort, t.ex. gemensam monter på mässor/marknader. I Nyland samarbetar föreningarna oftare också med utomstående lokala aktörer (andra än närliggande Folkhälsanföreningar). Samarbete med andra – både Folkhälsan och andra – är något som Folkhälsans förbund uppmuntrar till.

■ Föreningarnas feedback från föreningsrundan

En enkät gjordes efter besöken, som föreningarna kunde svara på anonymt. Vi fick in 45 svar. Det allmänna intrycket var att föreningarna har varit nöjda med besöket. På en skala mellan 0 och 5 (0=inte alls bra, 5=jättebra) fick vi i medeltal 4 som betyg. De som gav ett bra betyg betonade att alla fick komma till tals, man fick nya idéer samt att man nu gjorde sådant som man inte brukar ta sig tid att göra på normala styrelsemöten. De som gav ett sämre betyg var att frågorna skulle ha krävt mer tid att förbereda sig på och att upplägget var för teoretiskt.

Gällande själva dialogduken och arbetet med den tyckte de flesta som hade svarat på frågan att metoden fungerade bra och gav en struktur åt samtalet, medan några ansåg att dialogduken ”styrde” för mycket eller att den fungerade ”så där”.

Allt som allt svarade 19 av 45 föreningar att rundan har lett till konkreta åtgärder i föreningen, bl.a. nya verksamhetsformer och -planer nämndes som åtgärder.

Som helhet motsvarade feedbacken bra den känsla som organisationssekreterarna hade efter besöken.

Slutsatser från Föreningsrundan 2018–2019

Förankringen av och samtal kring Folkhälsans förbunds vision utgjorde grunden för föreningsrundan. Ett av Folkhälsans förbunds tre strategiska mål för åren 2018–2020 är en ”Växande och mångsidig frivilligverksamhet”. Den inbegriper såväl lokalföreningarna som övrig frivilligverksamhet, så som seniorer i skola, doula, familjecaféledare, frivilliga inom Finlands lucia, ledare för äldregrupper och olika uppdrag i Folkhälsanhusen.

Målet för 2020 är:

- fungerande processer för både långvariga engagemang och punktinsatser
- frivilligverksamheten har en klar Folkhälsan profil
- fler medlemmar och fler aktiva frivilliga
- lokalföreningar med en bred medlemsbas
- Folkhälsans lokaler är öppna och inbjudande mötesplatser.

Folkhälsans ändamålsparagraf från år 1921 uppfattades fortfarande vara aktuell och angelägen. Även om språket är ålderdomligt tyckte man att den lyfter fram de viktiga frågor man vill jobba för. Få föreningar hade tidigare stannat upp och funderat över hur den återspeglas i deras verksamhet i dag och de uppskattade det här tillfället att göra det. Många sade sig göra det här för första gången. Allmänt uttrycktes att föreningsbesöket var en god möjlighet att stanna upp tillsammans och fundera på ”Vad är det som gör vår förening just till en Folkhälsanförening”.

En åtgärdsplan konkretiseras efter att punkterna nedan diskuterats i de olika landskapsföreningarnas styrelser.

■ A. Rollen som Folkhälsanförening

- Värdegrunden är gemensam för hela organisationen. Den bidrar till gemenskap och ger ett stöd att falla tillbaka på när man funderar på verksamhetssyftet.
- Folkhälsans gemensamma värderingar – kompetens, omsorg och engagemang – tilltalar de aktiva medlemmarna och upplevs fungera på lokalt plan.
- Föreningen är en del av en stor trygg gemenskap.
- Det är viktigt med verksamhet på svenska.
- Det är en fördel att vara en del av stort gemensamt varumärke.
- Det kan vara en utmaning att profilera sig som självständig förening och samtidigt vara del av stora Folkhälsangruppen som inkluderar serviceproduktion och förmögenhetsförvaltning.

■ B. Vad driver de aktiva medlemmarna

- en omsorg för människorna i det lokala samhället
- frihet under ansvar
- det finns ett tydligt syfte
- möjligheten att få vara mångsidig
- en vilja att lokalt kunna möjliggöra och stöda goda initiativ
- gemenskapskänslan och samarbetet i styrelserna fungerar bra.

■ C. Rekrytering av medlemmar och styrelsemedlemmar

- Styrelsemedlemmarna har en positiv syn på Folkhälsan och det egna styrelsearbetet.
- Rekrytering till styrelsen sker ofta i en snäv krets: släkt eller vänner. Många aktiva har blivit tillfrågade av någon lokal "eldsjäl" och den egna livssituationen ligger ofta till grund för engagemanget.
- Det är ändå påfallande hur många av styrelsemedlemmarna som kommit med under de tre senaste åren (se tabell på sid 7). Tabellen visar att det finns en bra fördelning i styrelserna mellan personer som varit länge med och sådana som är nya.
- En del av de aktiva uttalar klart att de förbinder sig för en bestämd tid.
- En del lokalföreningarna vittnar om svårigheter med att värva nya styrelsemedlemmar.

■ D. Inkluderande och lätt att komma med

- Målet är att Folkhälsanföreningarna skall vara inkluderande, och det är föreningarna måna om.
- Hur man breddar rekryteringsbasen är ett problem som kräver gemensamma insatser för att kunna tacklas.
- Föreningarna vill bli omtalade för att ordna en mångsidig verksamhet för alla åldersgrupper. De vill att alla ska känna sig välkomna med. Många föreningar beaktar att kostnaderna t.ex. för kursverksamhet och deltagaravgifter inte ska utgöra ett hinder för deltagande.
- Ett gemensamt bekymmer för flera föreningar var att vissa program, som de ordnar, blir utan deltagare. Ibland handlar det om händelser som skett flera år tidigare. I dagens samhälle tycks det ligga i tiden att det är svårt att få folk att anmäla sig och därför är det svårt att förutspå deltagarintresset för olika evenemang. Det behövs nya sätt att hantera detta. Det är skäl att påminna om att ett evenemang inte nödvändigtvis behöver vara stort för att vara lyckat, även ett evenemang med färre deltagare kan vara lyckat och givande för personerna på plats.
- Många uttryckte att föreningen är ett bra sätt att komma in i den lokala gemenskapen. Det är viktigt med tydligt budskap om att Folkhälsan är inkluderande och öppen.
- En utmaning för Folkhälsans förbund är att ha aktiviteter som tilltalar både män och kvinnor.
- Flera föreningar har styrelsemöten där det talas både svenska och finska och de vill betona att alla är välkomna, även om deras svenska inte är perfekt.

- Öppenheten för nyinflyttade diskuterades vid många besök. Förbundet har åren 2018–2019 ett Hälsa i mångfald-projekt, där det redan har ordnats gemensamma workshoppar och möten för att öppna upp dessa frågor. Det skulle vara bra att ta upp inklusion i den planerade utbildningen för styrelserna. Vi följer upp utvecklingen och ser ifall våra åtgärder har någon effekt, genom att även i nästa föreningsrunda ta reda på hur de aktiva kommit med i verksamheten.

■ E. Synliggöra verksamheten

- De flesta föreningar ställer mycket höga krav på sig själva och tycker inte att de har så mycket verksamhet. Föreningsrundan ger en utmärkt möjlighet att lyfta upp hur mycket de bidrar till lokalsamhället.
- Föreningarna lyfter upp marknadsföreningen och synlighet som en utmaning. Många olika kanaler behövs. De varierar stort gällande aktivitet på sociala medier. De flesta föreningar har egna Facebooksidor.
- Medlemstidningen Folkhälsan får positiv feedback, och uppskattas som medlemsförmån. Den kunde mera lyftas upp i medlemsrekryteringen.

■ F. Utvecklandet av Folkhälsans förbunds stöd till föreningarna

- Lokalföreningarna uppskattar föreningsstödet mycket, men förväntningarna är också stora. Ekonomihanteringen är en återkommande fråga bland många av våra föreningar.
- Allmänt ansåg föreningarna att kontakten mellan dem och Folkhälsans förbunds personal är fungerande och att utvecklingen varit positiv.
- Ett stort intresse för att delta i mindre lokala föreningsträffar (typ regionträffar) framom stora evenemang med deltagare man inte känner från tidigare.
- Flera önskade att Folkhälsans förbund aktivare skulle sammanföra lokalföreningar med liknande verksamhet eller verksamhetsmiljö, så att de kunde utbyta erfarenheter och få stöd och uppmuntran av varandra.
- Föreningarna är mycket försiktiga med att be Folkhälsans sakkunniga ställa upp som föredragshållare och med att konsultera dem. De kan klarare påminnas om vilka sakkunniga finns och hur kontakten ska skötas.
- Föreningarna uppskattar många färdiga verktyg, information och hjälp, och dessutom ännu understöd i form av pengar för verksamheten.
- Förbundet kunde utveckla en digital introduktionsutbildning för nya styrelse-medlemmar. Utbildningen kunde vara en kombination av videor, texter och frågor, med ett diplom som bevis på avklarad utbildning. Liknande utbildningar har redan gjorts på Folkhälsan (GDPR-utbildningen) och det finns också andra bra exempel, t.ex. utbildningen kring dopningsfrågor för idrottare. Utbildningen skulle naturligtvis också vara tillgänglig för alla styrelsemedlemmar, inte bara för nya. Innehållet kunde bestå av den gemensamma värdegrunden och visionen, Folkhälsangruppen som organisation, väsentliga bitar av föreningslagen samt en introduktion till Folkhälsans föreningsstöd.

■ Nästa föreningsrunda

- Även om Folkhälsans förbunds medarbetare strävar efter en kontinuerlig kontakt med våra föreningar och träffar dem regelbundet i den dagliga verksamheten, gör en föreningsrunda det mer systematiskt.
- Nästa runda planeras år 2022 och genomförs år 2023. Ett passligt intervall för föreningsrundor är vart fjärde eller femte år, med beaktande av andra stora evenemang, t.ex. Hela Hälsan.
- Dialogduken fungerade bra som verktyg, och utvecklas vidare för att få mer tid och utrymme för fri diskussion och frågor, något som vi upplevde att fick onödigt liten roll under den senaste föreningsrundan. Det skulle också gärna vara möjligt att mera använda interaktiva digitala verktyg, t.ex. samla ordmoln av deltagarna. Vi är också medvetna om att vi i skrivande stund inte exakt kan förutspå hurdana digitala verktyg vi har i bruk om några år. Vi följer med den digitala utvecklingen och använder oss gärna av moderna verktyg som öppnar nya möjligheter.
- Föreningsrundan fick överlag bra feedback av deltagarna, och den var särskilt uppskattad av nya styrelsemedlemmar. De tyckte att de fick en bra övergripande bild av Folkhälsan och sin egen förenings roll i ett större sammanhang.

Under denna föreningsrunda – i motsats till tidigare rundor – framkom inga akuta behov i föreningarna, de tycks vara nöjda med organisationen och föreningsstödet. Det viktigaste med föreningsrundan var själva verkställandet av den: att träffa föreningarna och få en personlig kontakt med de personer som medverkar i dem, samt att diskutera och byta information. Många uttryckte att tröskeln att ta kontakt med Folkhälsans förbund varit låg redan från tidigare, och att de känner att de kan ta kontakt med organisationssekreterarna om allt möjligt. Föreningsrundan gjorde det ännu lättare för dem att ta kontakt med en person som de nu har ett ansikte på.

Målet för föreningsrundan var att ”Föreningarna upplever att de har ett tydligt syfte och mål för sitt arbete som är kopplade till Förbundets mission, värderingar och vision efter rundan”.

Det här förverkligades i hög grad. Föreningsrundan lyckades med att introducera och stärka föreningarnas kunskap om Förbundets mission, värderingar och värdegrund, och se sin egen roll i detta större sammanhang. Den gav också en bra pulstagning på att föreningsstödet utvecklats på basis av de tidigare föreningsrundorna och önskemålen som kommit fram där, vilket bidragit till att föreningarna till överväldigande del är nöjda med nuläget. De föreningsaktiva fick också på många håll en motivationskick då de insåg hur mycket gott deras förening gör och hur roligt det varit att vara med.

